

PISMO JANKU JEZOVŠKU 8.5.2003

Vladimir Gajšek

V Ljubljani, dne: 08. maj, 2003,
četrtek, ob 11:52:00 PM

Dragi Janko,

hvala, da si se oglasil, nič te ni bilo naokoli in nisi poklical po tel 040 865 110, ko si bil na Štajerskem, čeprav bi bilo dobro, da se kaj uredi tudi glasbeno-kulturno. V Ljubljani je vse prestolnično in v kontinuiteti revolucije, zato je lahko neki inšpektorček po navodilu svojih šefov protipravno in anomično »prepovedal« predstavitev spletne strani udba.net: gledali smo po tv javno oddajo, kjer je bil udeležen tudi ta »inšpektorček«, ki ga je dr. prof. Lovro Šturm povsem jasno poučil in opozoril, da je deloval ne le protipravno, protiustavno in protizakonito, marveč da je deloval docela samovoljno – pa nič; kaj takega se seveda v demokratičnih državah ne zgodi, niti ne v deželah zlate poboljševiške lustracije, saj je primeroma šef nemškega PEN centra pred leti predaval o prav taki tematiki, seveda je identična z jugoboljševiški ali udbaškimi situacijami.

Kako je bilo z nekaterimi, si preberi v pismu, ki sem ga objavil v Luwigani danes rajnkemu prijatelju Jožetu Pučniku – [Pismo, ki ni peticija](#), pa tudi v *Knjigi o Mariboru* sem pisal mnogo o tem ozračju. V kratkem pa o mariborski situaciji takole: po vojni je Tito s svojim kompartijskim slovenskim vodstvom nastavljal največ komunistične učitelje, pač po vzoru Edvarda Kardelja, torej Karlija ali Krištofa, ki bi naj bil sicer učitelj, je pa postal prosluli kompartijski zlikovec, poleg Borisa Zihlerla tudi cenzor slovenske pameti, torej *poklicni revolucionar*- od bratov Kraigher, Borisa in Sergeja Kraigher, ki sta se vmešavala zlasti v mariborsko okrožno politiko, do Franca Leskoška, Mihe Marinka, Staneta Dolanca, Franca Popita – Jokla, Mitje Ribičiča, Ivana Mačka – Matije (prosluli šef udbe, znan tat in lopov, po poklicu sicer tesar), in končno Milana Kučana, Zdenka Roterja (zasliševal je kot udbaš duhovščino), vsakokratnega sestava centralnega komiteja zveze komunistov socrepublike Slovenije... – . V Mariboru, ki je bil po 2. svetovni vojni zbombardiran in porušen, pod novo komunistično oblastjo izgine znana veselost, kultiviranost, večnarodna prijaznost, oltmarpurgerska šegavost, izbrisana je docela sleherna in vsa avstrijskost, mestno oblast pa tvorijo skrajni primitivci, od kakšnega zdrknjenega učiteljčka Miloša (ta je gavznil na babi službeno) do ključavničarjev po vzoru diktatorja tovariša Tita. V mestu, ki ga je osvobodil moj dedek Ivan Gajšek, praporščak generala Rudolfa Maistra, ki mu je tudi mesto predal osvobojeno, so tudi doprsni spomenik generala prestavili iz občinskega mestnega preddverja nekam za ali pred šentiljsko šolo, le da so se ga znebili. Tu so bili bolj partijski od kompartije, bolj papeški od papeža in so zganjali, kot pomniš, nasilje najprej navznoter, navzven pa so igrali ljudske hlapce ljubljanskim oblastnim strukturam, kakor so slednje hlapčevale belgrajskemu jugoboljševizmu. Le nekaj nas je bilo, in tako samo in zgolj med študentarijo, ki smo lahko ustvarjali svoj svet znotraj te kaoidnosti – bili smo izjema, ki pa potrjuje pravilo. Maribor je kot tipično delavsko ali industrijsko mesto moral »odlivati« domala vsa sredstva v Ljubljano in tja dol, v belgrajsko federalno požrešnost samoupravnega socializma – začuda je bilo kaj svobodnega, kljub udbaškemu pritisku, mogoče objaviti v tovarniškem tisku, ker pač dnevniki niso hoteli objaviti ničesar o kakšnih poljskih sindikatih Solidarnost, kaj šele o kulturi drugače.

V Mariboru je bil človek vnaprej nekako »sumljiv« in tudi lažno obdolžen, le če je presegal provinco in ostal celo avtonomen. Drugi, kot primeroma DJ, so se zvezali v skupino in potem docela protimariborsko na Ljubljano, kar se jim je splačalo, saj so mariborsko kulturnost dobesedno spodjedli, a uspeli so vsi. Tukaj so se čutili odvečni in so se izseljevali..., in skoraj ničesar ni o tem, da je bil tukaj kakšen

Stanko Majcen sicer doživljenjsko, kakšen Jože Košar – naš ravnatelj na klasični gimnaziji in založnik, kaj šele Edi Kocbek (hodil je v gimnazijo), izseljeni pisatelj Ivan Dolenc (bil je kulturednik Večera), Branko Hofman (bil je med drugim urednik Večera), Peter Božič (tukaj je »maturiral«), Jože Pučnik (tukaj je »maturiral«), pisatelj Marjan Rožanc (tukaj se je izučil za grafičarja) in podobno. Mesto je zagrnilo zaveso pozabe nad vsemi, ki smo delovali količkaj kulturno tvorno, ne pa socialistično kulturtregerško. Primitivna oblast je bila tudi dokaj navihana – storili so vse, da bi se med sabo čimbolj prepirali, namreč za neslane malenkosti, medtem ko so oni potlej uravnavali in vodili, kakor so pač hoteli.

Primer anekdotično: na seji o postavitvi spomenika »borcem za severno mejo«, tik nasproti te-enzeja (tajništva za notranje zadeve, kamor so nas in tudi prej že starše klicali ponavadi na zaslišanja v 1. nadstropje ter dosegli, da je bil moj očka dolgo kot pefau /politisch verdächtig/ po krivici brez službe) v parku (Tomšičev drevored na začetku), je tovariš partsekretar Miloš potegnil iz žepa škatlo žvigalic, jo nekako nehote revolucionarno zabil na mizo ter rekel, kakšen da naj bo ta spomenik onimle »borcem za severno mejo« – in že so ga razumeli, češ, spomenik naj bo v obliki vžigalične škatle ter so naročili prav tak spomenik; ta spomenik je potlej brž zaraslo bodikavo grmičje, da spomenika pravzaprav ni bilo več mogoče videti. Ko bi Ti pravil o svojih anekdotah, moj Bog, preveč jih je..., le to Ti rečem, da so včasih visokošolski kompartijski skupaj z udbaši tudi nekaj ur imeli tajne seje proti meni, pa jim ni uspelo, ker sem imel za sabo večino in sem bil več javnega nastopanja, pa tudi mi niso bili dorasli, ker sem jih javno osmešil, pa so se hkrati vsakokrat rotacijsko še zamenjali povrhu... Maribor je še vedno zagrenjeno provincialno mesto.

Še iz časov študija pa tole: v ljubljanski Slaviji, ki ni hotel kakor v Mariboru, so menda imeli zaposlena kar dva špiclja, ki sta poročala o meni in o mojem filozofskem društvu, medtem ko je imel menda prijatelj Mladen Švarc samo enega pisarja, ki je »pregledoval« objavljeno. Danes lahko sporočim, da sem bil eden med tajnimi svetovnimi vodji študentske revolucije, zadolžen v Parizu za vzhodnoevropske dežele in Balkan... - tudi za Nemčijo posredno, takrat sem skoraj napravil, v letu 1968, en samkrat usodno napako, da sem se skoro razkrinkal, ker sem hotel objaviti fotografije štrajkajočih študentov v Münchnu, ki so morali štrajkati na železniškem peronu po znanem receptu. K sreči me ni »povozil tovornjak« in me ni zadela kaka druga »smrtna nesreča« - vedno sem bil obkrožen vsaj z dekletom ali s prijatelji, dlje pa so špiclji vedno nekaj vohljali, a nič razumeli.

Pred nekaj tedni me je bil mimogrede »pozdravno« zaustavil neki neznani zapiti možki na Dunajski cesti ter me je nesramno povprašal, ali se spomnim, kako so me zasliševali pred leti udbovci kar v mariborski kavarni Astoria – res, večkrat je kdo prisedel kar na silo in se je štilil ter kaj poizvedoval o situaciji na svetu, hotel je »diskutirati«, saj sem redno bral *Spiegel* in *Stern* in tudi *FAZ*..., da o francoskih revijah in časnikih ne govorim. Malo mi je, zdaj zapiti bivši udbovec, razkril, da so me »spremljali« - in to še pred udba.net; to, da sem imel vohljače, pa itak sam vem, večkrat so me »obiskovali« tudi »prijatelji« kar doma, med temi neki kmečki pesnik, ki je bil ves zaljubljen v Tita in Kumrovec, a je dandanes že rajnki, zato njemu in drugim Bog odpusti. Uborno mesto Maribor! Provincialnost je še vedno malenkostna. Živčna škodoželjnost je še vedno kakor privzgojena. Pripisovanje zlih namenov je še vedno »kučanovsko«, a skrajno resno.

Moj Vid spet pridno sklada...

Pogovor s Tabo bom spet objavil kmalu – z rekomentiranjem bivšosti, saj veš, da sem deloval karseda evropsko odprto že takrat, ko se mariborstvu o čem takem še sanjalo ni.

Lepo pozdravljam Tebe in Tvoje

Vladimir Gajšek